ތާރީޚީގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދިދައިގެ ވާހަކަ

ދިވެހިރާއްޖެއަކީ މިނިވަންކަމުގައި ހަތަރު ހާސް އަހަރުވީ ޤައުމެކެވެ. ދިވެހި ދައުލަތަކީ އިސްލާމީ ސަލްޠަނަތުން 2500 އަހަރު ކުރިއްސުރެ އަމިއްލަ ވެރިކަމެއް ކުރަމުން އައި ޖަމާޢަތު ދައުލަތެކެވެ. ދައުލަތަކީ ބަޔަކާއްބެންޑިރިކަމުގެ ނިޒާމަށް ކިޔާ ނަމެކެވެ. ދިވެހި ދައުލަތު އުފެދުނީއްސުރެ މި ދައުލަތުގެ ދެ އަސާސީކަމުގައިވާ ދިވެހިރައްޔިތުންނާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަދަލުން ބަޔަކު މީހުންނަކީ ސޯލްކައްއޫމު ކަމެއް ނުވެއެވެ. އެ ބައެއްގެ ކަންތައްތަކާ ބަދަލުކުރާ ގަވާއިދު ނުބަދަލުވެއެވެ. މިގޮތުން ބަލާއިރު ދިވެހިރައްޔިތުންނާއި ދިވެހިރާއްޖެ ބަދަލުވުމެއް ގެންގުޅޭ ބައިވެރިކަން އޮތީ ދުވަސްވަރު އޮތީ ނަމަ ރާއްޖެއިޢުލާން މިއަދުގެ ސިފައިންނެވެ. ނަމަވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަކިވުމަކީ އަސާސީއްދާނެވެ. ސިފައިން އަސާސީގެ ކަންތައްތަކުގެ ބަދަލުކުރުމުގެ އައިސްފައިވާ އިއި ޖަމާޢަތުގައި އިރު ނަންނަން ކިޔުމަކީ މިއަދުގެ ދިދައި ވާހަކައިންނެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވެރިކަންކުރާ ނިޒާމުގެ ގޮތުގައި ތަސްކަން އެއް ޖަމާޢަތުގެ ވެސް ދިވެހި ދައުލަތް ހިންގުމުން އައީ ވަރަށް ހުރުމާ އުސޫލުތަކާއި ތަރުތީބުތަކެއްގެ މަތިންނެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދިދައި ކަންތައްތަކުގެ އެންމެ އިސް ވެރިއަކަށް އަބަދުވެސް ހުންނަވަނީ އެއިރެއްގައި ހުންނަވާ ދައުލަތުގެ އިސްވެރިޔާއެވެ. އެ ބޭފުޅާގެ އިރުޝާދާއި ރަށްރަށް އެކުގައި ދިވެހި ރަސްކަލުގެ ކަންތައް ހިންގަވަން ޤާނޫނު އިސް ބޭފުޅެއް ހުންނަވައެވެ. ވެރިންގެ ގޮތުގައި އިރުގައި ރަސްކަލުގެ ކަންތައް ހިންގަވަން ޤާނޫނު ފެށިގެން ނަމަވެސް ޤާނޫނުއަސާސީއާއި އެއްގޮތަށް ރަސްކަލުގެ ދުވަސްވަރު އެ ބޭފުޅުންގެ ދިދައިގެ ވެރިކަމެވެ. އެ ޖަމާޢަތު ހަމަޖެހިގެން ހިންގަވާ ދިވެހި ޤާނޫނު ވެރިންނަށް ހަވާލުވެ ވާހަކައެއް، މަޖިލީހުގެ ނަމަވެސް އަމީރު ހުންނަ ދުވަސްވަރު ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އޭރަކު ޤާނޫނީ މަޤާމުތަކުންނާއި ދިވެހި އަސާސީއްޔާތާ ގުޅުމާއިގެން ޢިލްމު އަމީރު ނިޒާމުއެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގައި 1932 ވަނަ އަހަރުގެ ޑިސެންބަރުމަހުގެ 22 ވަނަ ދުވަހު އަލަށް ހިންގަވަން ފެށި ޤާނޫނު އަސާސީ އާއެކު ވަޒީރުންގެ މަޖިލިސް އުފެއްދިއެވެ. އޭގެ ހިޖުރީ ސަނަތުން 17 ޝަޢުބާން 1351 ގެވެ. ރާއްޖޭގައި އެންމެ ފުރަތަމަ އުފައްދަވާފައި ވަޒީރުންގެ މަޖިލިސް އުފައްދަވާފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ފުރަތަމަ އުފައްދަވާފައިވާ ޤާނޫނު ހަދާ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންގެ ބައްދަލުވުމެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފުރަތަމަ ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހުގައި ވަޒީރުލްއަޢުޡަމްގެ މަޤާމާއި ވަޒީރުލް ޚާރިޖިއްޔާގެ މަޤާމު އިސްކަނދެއްވި އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު ފަރީދު ދީދީއެވެ.

ރާއްޖޭގައި ދުސްތޫރީ ޙުކޫމަތެއް އިޢުލާންކުރުމާއެކު ވަޒީރުމަލާއި ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހުގެ ނަންތަކެއް ޢަރަބި ނަންތަކަކަށް ބަދަލުކުރެވުން ދިޔައެވެ. ފުރަތަމަ ނަމީ"ވަޒީރުލްއިސްތިޝާރާގެ މަޖިލިސް" އެވެ. އެއަށްފަހު "މަޖިލިސުލް އިސްތިޝާރާ" އެވެ. އެއަށްފަހު "މަޖިލިސުލް އަމަނާރާ" އެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި 1968 ނޮވެންބަރު 11 ވަނަ ދުވަހު އުފެއްދި ދެވަނަ ޖުމްހޫރިއްޔާއާއެކު ސަރުކާރުގެ ވާހަކަތަކާއި ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހުގެ ނަންތަކަކީ އިނގިރޭސި ނަންތަކަކަށް ބަދަލުކޮށްލައިދިނު ދިދައިގެ ވާހަކަގެ ނަން

ބަދަލުކުރެއްވީ "މިނިސްޓްރީ އޮފް ޕަބްލިކް ސޭފްޓީ" އަށެވެ. އޭގެފަހުން 1982 ނޮވެންބަރު 11 ވަނަ ދުވަހު "މިނިސްޓްރީ އޮފް ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީ" އަށް ދިފާއީ ވުޒާރާގެ ނަން ބަދަލުކުރެއްވިއެވެ. އަދި 2018 ނޮވެންބަރު 17 ވަނަ ދުވަހު "މިނިސްޓްރީ އޮފް ޑިފެންސް" ގެ ނަމަށް ބަދަލުކުރެއްވިއެވެ. މިނިސްޓްރީ އޮފް ޑިފެންސްގެ ނަމާއެކު ދިވެހިބަހުން ރަސްމީކޮށް ކިޔާނެ ނަމެއްގެ ގޮތުގައި "ދިފާއީ ވުޒާރާ" ހަމަޖެއްސެވީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޑޮކްޓަރ މުޙައްމަދު މުއިއްޒުގެ ރިޔާސީ އަމުރު ދަށުން ފުރުމާ ގުޅިގެން ސަރުކާރުގެ އިނގިރޭސި ގެޒެޓުގައި ބަދަލުކުރެވުނީ 2023 ނޮވެންބަރު 17 ވަނަ ދުވަހުއެވެ.

ދިފާއީ ވުޒާރާގެ ދައުރާއި ފާހަގަކުރެވޭ ޚާއްޞަ ބައެއް ކަންކަން

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފުރަތަމަ ޤާނޫނު އަސާސީގެ ދަށުން 1932 ވަނަ އަހަރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަސްކަރީ ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓުމަށް އުފެއްދި "ވަޒީރުލް އަސްކަރިއްޔާގެ މަޤާމު"އަކީ އަމިއްލަ ބެލެހެއްޓުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް އެކުލެވޭ ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓި މަޤާމެކެވެ. ވަޒީރުލް އަސްކަރިއްޔާގެ މަޤާމާ ނުވަތަ މަޤާމުގެ އަސްކަރިއްޔާ ނުވަތަ މަޤާމުގެ އަމަލުކުރި ނުވަތަ މިނިސްޓަރ އޮފް ޕަބްލިކް ސޭފްޓީ ނުވަތަ މިނިސްޓަރ އޮފް ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީ ނުވަތަ މިނިސްޓަރ އޮފް ޑިފެންސް ނުވަތަ ދިފާއީ ވަޒީރު މިއިން ކޮންމެ ނަމަކުން ދިފާއީ ވަޒީރު ހިނގަމުންއައި ކަމުގެ ތެރޭގައި ޤައުމުގެ ސަލާމަތީ ރައްކާތެރިކަމުގެ އިތުރުން ދިފާއީ ދައުލަތުގެ ދިފާއީ ކަންތައްތަކުގެ މަސައްކަތްތަކެވެ.

އެންމެ ފުރަތަމަ މަޤާމާ އުފެދިގެން ދިޔައިރު މައިގަނޑު މަސްއޫލިއްޔަތުތަކުގެ ތެރޭގައި ޤައުމީ ޕަރޭޑު މާރުކުރުންތަކާއި ޢިއްޒަތާ އަރުވައި ދައުލަތުގެ ޢިއްޒަތާއި ދަރަޖަ ރައްކައުމަށާއި، ރަސްމީ ސަލާމަތީ ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓުމުގެ ގޮތުން ސިފައިންނަށް އަސްކަރީ ތަމްރީނު އެންގެވުމެވެ. ސިފައިންގެ ވެރިއާ ނުވަތަ ޕަރޭޑު މާރުކުރުންގެ އެންގެވުމުގެ މަތިން ސިފައިންގެ އިސް މަޤާމުތަކަށް ބޭފުޅުން ހަމަޖެއްސެވުމަށް އަދި އިސްލާމީ މަޤާމުތަކަށް ބޭފުޅުން ވަކިކުރުމާއި ސިފައިން ކުރާ ކުރިމަތިލުމާއި ހަމަވާ އެއްވުމުގެ ކަންތައްތައް ވެސް ކަރުދާސް ގެންދިޔުމެވެ. މިގޮތުން ސިފައިންނަށް ދޭ އިނާމުތަކާއި މަޤާމުގެ ކަރުދާސްތަކާއި، ސިފައިންގެ ކަންކަމަށް ބަދަލުގެނައުމަށް ސިފައިންގެ ތަމްރީނު ބައިވެރިވާ ބައިތަކަށް ވަރުގަދަ ކުރުމާއި އިސްލާހުކުރުން ގެންދިއުމެވެ. ސިފައިން އެކިއެކި ކަންތައްތަކުގައި ސަރުކާރުގެ އޮފިސްތަކާއި އިދާރާތަކާއި ދިފާއީ ތަކެތި ސިޓީ ފޮނުވާފައި އާ ސިޓީ ފުރަތަމަ ހުށަހަޅައިގެން ޖެހުނީ އަމަންއާންމުކުރެވެ.
އަދި ސިފައިންނަށް ޚާއްޞަ ދަރުވަރުގެ ހިފާހަކަތް ތާށަ ހަމަޖެއްސަވަމުން ގެންދަވަނީ އުދުވަސްވަރު އާ މަޖިލީހާ އިންތިޚާބެވެ.

ޚާއްޞައަށް ދިރާސާ ބޭނުމަކަށް ކަންތައްތަކުގައި ހާއްސަ އޮފިސަރުންނަށް ހިންގައި ހާއްސަ މަސައްކަތްތަކަށް ކުރުމަށް މަޖިލީހުގެ އަމަލުކުރަމުގައި އަމަންއާންމުން ސިފައިންނަށް އަންގަވައެވެ. އަދި އުނިއިރުން މަޤާމާވާގޮތަށް ސިފައިންގެ އުނިކުރިކަން ބޭނުންވުމުން އެ ކަމަށް އުފެއްދުނީ ވަޒީ މަޤާމު ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް އަމަންއާންމުގައެވެ. މިގޮތުން 1934 ވަނަ އަހަރު އައްސޮލާނާ މުހައްމަދު ޝަމްސުއްދީން (3ވަނަ) ރަސްކަމުން އިތުރު ކުރުވުން ފުއްޓަރުމަތިގައި އަމަންއާންމުން ސިފައިންނަށް މާލޭގެ އަމަން ބޭނުންހުރުމަން އެންގެވުމުގައި އެ އެންގެވުމުގެ މަޤާމުގެ ސިފައިން އެކުލެވޭ ހަރަކާތްތަކުގެ ހަރަކާތްތަކުން ފަރާތަ ކުރެވިއެވެ. އަދި ދުވަސް ބޭނުންކުރާމަސްގެ ދުވަސްވަރު މަޤާމުގެ ބޮޑު މާލެއިން ދަތުރުކުރުމުގައި ނުވަތަ ބޭރުގެ ރާއްޖެ އަދިވެސް ފެނިއްޖެހި ބަނޑުން ފުދެ، ހަރަކާތް

އަމާންކުރުމަށް ވުޒާރާތުގެ ދާއިރާއިން، މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމަށް ބޭނުންވާ ގޮތުގެ ބާރު ދީފައިވާކަން ބަޔާންކޮށްފައިވާ
ޤާނޫނުތަކުގެ ސިޔާސަތުތަކާއި އުސޫލުތަކުގެ ތެރެއިން ބައެއް ސިޔާސަތު ކަނޑައަޅައި ތަންފީޒުކުރަމުން އެބަދެއެވެ.

ޤާނޫނުއަސާސީ ބަޔާންކޮށްފައިވާ މިނިސްޓްރީ އޮފް ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކުގެ ތެރެއިން ވަނީ
ބާރުތަކެއް ބަޔާންކޮށްފައެވެ. މިގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމާއި ސިޔާދަތާއި ސަރަޙައްދާއި، ޤައުމީ ސަލާމަތާއި ދިފާޢުގެ ކަންކަން،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރަޙައްދު ރައްކާތެރިކުރުމާއި ކަނޑުގެ ސަލާމަތާއި ހިމާޔަތް ކަށަވަރުކުރުމާއި، އެކަމަށް ބޭނުންވާ ފިޔަވަޅު އެޅުމާއި، ބަޔަކު
ވަގުތަށް ކުރިމަތިވާ ކާރިސާތަކުގައި ސަލާމަތީ ކަންކަން ބެލެހެއްޓުމާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ސަލާމަތާ ގުޅުންހުރި ކަންކަމުގައި
ބާރުތަކެއް ދެވިފައިވާ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ބަޙްރީ ސަރަޙައްދު ބެލެހެއްޓުމާއި، އެ ކަނޑުތަކުގެ
އެބައިގަނޑު ބެލެހެއްޓުމާއި ޢިލްމީ ދިރާސާ ހިންގުމާއި، މިކަންކަމަށް ކުރިމަތިލާ ކަމަށް ބާރުދީފައިވާ ގޮތްތަކުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ބޮޑު ސަރަޙައްދުގައި، ދިވެހި ސަރަޙައްދު ދިފާޢުކުރުމަށް ޢަމަލުކުރެވެއެވެ. މިގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ސަރަޙައްދުގައި އެ
ސަރަޙައްދުގައި ކުރިއެރުވުމާއި ބަޙްރީ ޙަޔާތްތައް ދިރާސާކުރުމާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ސަރަޙައްދުގައި އެއްވެސް ބޭރުގެ ގައުމެއް
ކުރިއެރުވުމުގެ މަސައްކަތްތަކާއި ހިފެހެއްޓުމާއި ދިވެހި ސަރަޙައްދަށް ވަދެ އެއްވެސް ބޭނުމެއް ނުކުރެވޭނެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަލަހައްޓާ
ކުރުމުގެ އޮފީސް ކުރުމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ޚިދުމަތް ދިފާޢުކުރުމާއި ސަރަޙައްދު ރައްކާތެރިކުރުމާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަމުދްރީ
ސަރަޙައްދުގެ އެއްގަމާއި، ކަނޑުގެ ވައިގެ ބޮޑުއިން، ބޯޓު ފަދަ ޚާއްޞަ ސަރަހައްދުތަކާއި، މަސްވެރިކަމުގެ ޕްރޮޖެކްޓުތައް ހިންގުމުގައި ގޮތަށް
ރައްކާ އަދި ސަރަޙައްދު ރަގަޅުކޮށް ކުރުމާއި، އެކަމުގެ ބޭނުމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ސަރަޙައްދު އޮޅުން ފެނޭ ހިފެހެއްޓުމެވެ. އަދި ކަނޑުމަތީގައި
ހިފުމަށް ޖެހޭ މުނިޑ ކުރިއަށް ސަލާމަތީ ކަންކަމުގައި، ކަނޑުގެ އެއްގަމުގައި ދިމާވާ ނުރައްކާތެރި ހާލަތްތަކުގައި، ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ދިފާޢުވުމާއި
ހިފާ ސަލާމަތް ކުރުމާއި، އަދި ބަލަހައްޓާ ނުރައްކާތެރި ފަރާތްތަކުން، ރައްކާތެރިކުރުމާއި އެ ކުރިމަތިވާ ހާލަތުގައި ސަލާމަތީ ސަރަޙައްދު އިޤްތިޞާދީ
އެއްގަމާއި ރައްކާތެރިކުރުން ދިމާވާ ބޮޑެތި އަދި ކަނޑުގެ އިންސާނުން ނުރައްކާތެރި ބޮޑު ހާލަތްތަކުގައި ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ދިރުމާއި ބާރު
ސަލާމަތްކުރުމާއި، އަދި އެފަދަ ހާލަތްތައް ދިރާސާކުރުމާއި ގުޅުން ކުރިމަތިލާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ސަރަޙައްދުގައި، އެކަން އާންމު ހާލަތުގައި
ގެނައުމަށް، ސަރަޙައްދު ގަވާއިދާ ދިވެހިން ރައްކާތެރިކުރުން އިސްލާމް ގައުމެއް ކަނޑު ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ
ބަލާ ބަހައްޓައި ހިމެނެއެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުން ސަރުކާރު ތަޞްދީޤުކޮށްފައިވާ ބައިނަލްއަޤްވާމީ އަދި ސަރަޙައްދީ މުޢާހަދާތަކާއި އެއްބަސްވުންތަކުގައި،
މިނިސްޓްރީ އޮފް ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީން ކުރުން ފަދަ ކަންކަން ހިންގުމުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ޢަމަލުކުރުމާއި،
ޤައުމީ ކަނޑުގެ ވައިގެ ބޯޓުތަކުގެ ސަލާމަތީ ކަނޑުގެ ރައްކާތެރިކަން ދެމެހެއްޓުމާއި، ޤައުމީ ކަނޑުގެ ވައިގެ ބޯޓުތަކުގެ
ބޭނުން އަދި ރާއްޖެ ބަޙްރީ ސަރަޙައްދުގެ އެ ބަޙްރީ ސަރަޙައްދުގެ ހިފެހެއްޓުމަށް އަދި ބޮޑުކުރަނީ ވަކިއެކެވެ، އެބުރި އަދި ރާއްޖެ ދިވެހިންނަށް،
ބޯޓުތައް ހިފާނެ ސަރަޙައްދުތަކާއި ވަސީލަތްތަކާ މިންވަރު، ވެސް އަދި ހަރުދަނާ ކަނޑުގެ ބެލެހެއްޓުމާއި ކަންކަން ހިފެހެއްޓުމުގައި،
ސަލާމަތުގެ ކަމަށް ދިރާސާކަން އިޤްތިޞާދީ ސަރަޙައްދު ހިފެހެއްޓެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދިފާޢާއި، ކަނޑު ސަލާމަތީ ސިޔާސަތުތައް
އެކަށައަޅައިގެން ބައިނަލްއަޤްވާމީ އަދި ސިޔާސީ ފެންވަރަށް ބަލައި، އިޤްތިޞާދީ ސަރަޙައްދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމާއި
އިސްތިޤުރާރު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ ސަލާމަތާ އަދި ފިޔަވަޅު ނަގާ ގުޅުންހުރި ހުރިހާ ކަމެއްގައި ފިޔަވަޅު އަޅުއްވައި
ކަންކަމަށް މަސައްކަތް އެކުލެވޭ ދިރާސާތައް، އެކަމަށް ބޭނުންވާ ފިޔަވަޅު އެއްބާރުލުމެވެ. ދިރާސާ ވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ
މަސްއޫލިއްޔަތެކެވެ. އަދި ދިވެހި މަސްވެރިކަމާއި އަދި އިޤްތިޞާދީ ސަރަޙައްދު ކަމަށް ބަލައި ދިވެހި ޤައުމީ ސަލާމަތް

ރައްކާތެރިކުރުމުގައި، ސަރުކާރުގެ ކަމާބެހޭ ފަރާތްތަކަށް އެހީތެރިވުމާއި ދިފާޢީ ވުޒާރާގެ މަސައްކަތްތަކާ ގުޅިގެން، ޤާނޫނީގޮތުން ހިންގަންޖެހޭ ކަންތައްތައް ހިންގައި ބެލެހެއްޓުމަކީ ވެސް މި ދިފާޢީ ވުޒާރާގެ މަސްއޫލިއްޔަތެކެވެ. ދިވެހި އަސްކަރިއްޔާގެ އިތުރުން ދައުލަތުގެ ސަލާމަތީ ރައްކާތެރިކަމާ ގުޅުންހުރި ތަފާތު އިދާރާތައް ދިފާޢީ ވުޒާރާގެ ދަށުން އެކި ދުވަސްވަރު ހިންގަމުން ގެންދާފައިވެއެވެ.

ދިފާޢީ ވުޒާރާގައި ވަޒީރުކަން ކުރައްވާފައިވާ ބޭފުޅުންނާއި ދިފާޢީ ވުޒާރާ ހިންގަވާފައިވާ ބޭފުޅުން

އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު ފަރީދު ދީދީ

ވަޒީރުލްއަސްކަރިއްޔާގެ މަޤާމު އަދާކުރެއްވީ 22 ޑިސެންބަރު 1932 އިން 31 ޖަނަވަރީ 1940 އަށް.

އަލްއަމީރު ޙަސަން ފަރީދު ދީދީ

ވަޒީރުލްއަސްކަރިއްޔާގެ މަޤާމު އަދާކުރެއްވީ 31 ޖަނަވަރީ 1940 އިން 12 ޖަނަވަރީ 1942 އަށް.

ސުމުއްވުލްއަމީރު މުޙައްމަދު އަމީން ދޮށިމޭނާ ކިލެގެފާނު:

ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްކަމުގެ މަޤާމު އަދާކުރެއްވި 13 ޖަނަވަރީ 1942 އިން 21 އޮގަސްޓު 1953 އަށް.

އަލްފާޟިލް ވެލާނާގޭ އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ދީދީ:

ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްކަމުގެ މަޤާމު އަދާކުރެއްވި 11 މާރިޗު 1954 އިން 27 ނޮވެންބަރު 1955 އަށް.

އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް ފާމުލަދޭރިކިލެގެފާނު:

ވަޒީރުލްއަޢުޒަމްކަމުގެ މަޤާމު އަދާކުރެއްވި 27 ނޮވެންބަރު 1955 އިން 29 ޖޫން 1956 އަށް.

ސުލްޠާނުލް އަމީރު އިބްރާހީމް ނާޞިރު (ނ.ގ.އ.ވ) ރަންނަބަނޑޭރިކިލެގެފާނު:

ވަޒީރުލްއަޢުޡަމްކަމުގެ މަޤާމު އަދާކުރެއްވީ 29 ޖޫން 1956 އިން 11 ނޮވެމްބަރު 1968 އަށް

އަލްހާސިލް އަބްދުލްރަހްމާން ޙަމީދު ދޮށިމޭނާ ކިލެގެފާނު:

މިނިސްޓަރ އޮފް ޕަބްލިކް ސޭފްޓީ: 11 ނޮވެމްބަރު 1968 އިން 11 ނޮވެމްބަރު 1978 އަށް

އަލްއުސްތާޛު މައުމޫން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމް (ނ.ގ.އ.ވ) :

މިނިސްޓަރ އޮފް ޕަބްލިކް ސޭފްޓީ: 11 ނޮވެމްބަރު 1978 އިން 11 ނޮވެމްބަރު 1982 އަށް.

މިނިސްޓަރ އޮފް ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީ: 11 ނޮވެމްބަރު 1982 އިން 22 ފެބްރުއަރީ 1990 އަށް. އަދި މިނިސްޓަރ އޮފް ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީ: 30 މޭ 1990 އިން 11 ނޮވެމްބަރު 1993 އަށް. މި މަޤާމުތައް އަދާކުރެއްވިއިރު އަލްއުސްތާޛު މައުމޫން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމް ހުންނެވީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ މަޤާމުގައި.

އަލްފާޟިލް އިލްޔާސް އިބްރާހީމް (ނިޔާވެ) :

މިނިސްޓަރ އޮފް ސްޓޭޓް ފޮރ ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީގެ މަޤާމުގައި ހުންނަވައިގެން ދިފާޢީ ވުޒާރާ ހިންގެވީ: 22 ފެބުރުއަރީ 1990 އިން 30 ޖޫން 1990 އަށް. 1978 ނޮވެމްބަރު 11 ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެން ދިފާޢީ ވަޒީރަކީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާކަމުގެމަސައްކަތުގައި ޑިފެންސް މިނިސްޓަރުގެ ނާއިބުގެ ހައިސިއްޔަތުންނާއި ސިފައިންގެ ވެރިޔާގެ ނާއިބުގެ ހައިސިއްޔަތުން ޚިދުމަތްކުރެއްވުން ޑިފެންސް މިނިސްޓްރީ ހިންގެވުމުގައި 30 ޖޫން 1990 އާ ހަމައަށް އަލްފާޟިލް އިލްޔާސް އިބްރާހީމުގެ ދައުރު ވަރަށް ބޮޑެވެ.

ލެފްޓިނަންޓް ޖެނެރަލް (ރިޓަޔަރޑް) އަބްދުއްސައްތާރު އާދަމް (ނިޔާވެ) :

މިނިސްޓަރ އޮފް ސްޓޭޓް ފޮރ ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީގެ މަޤާމުގައި ހުންނަވައިގެން ދިފާޢީ ވުޒާރާ ހިންގެވީ: 11 ނޮވެންބަރު 1993 އިން 01 ސެޕްޓެންބަރު 2004 އަށް. ލެފްޓިނަންޓް ޖެނެރަލް (ރިޓަޔަރޑް) އަބްދުއްސައްތާރު އާދަމް ވަނީ ޑިފެންސް މިނިސްޓްރީގެ ވަޒީރުކަމާއި ސިފައިންގެ އެންމެ މަތިވެރިޔާގެ މަޤާމު ފަސް ޚިދުމަތްކުރެއްވިއެވެ.

އެޑްމިރަލް އިސްމާއީލް ޝަފީޤު (ރއއވ) :

މިނިސްޓަރ އޮފް ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީ: 01 ސެޕްޓެމްބަރު 2004 އިން 11 ނޮވެމްބަރު 2008 އަށް.

އެޑްމިރަލް އަމީން ފައިސަލް :

މިނިސްޓަރ އޮފް ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީ: 7 ޖުލައި 2010 އިން 10 ޑިސެންބަރު 2010 އަށް.

އަލްއުސްތާޛު މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު އަދުނާން :

މިނިސްޓަރ އޮފް ސްޓޭޓް ފޯރ ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީގެ ހައިސިއްޔަތުން: 13 ޑިސެންބަރު 2010 އިން 21 ޖޫން 2011 އަށް.

މިނިސްޓަރ އޮފް ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީގެ މަޤާމުން އެޑްމިރަލް އަމީން ފައިސަލް އިސްތިޢުފާ ދެއްވުމުން އެ މަޤާމަށް ބޭފުޅަކު އައްޔަންކުރެވެންދެން ދިފާޢީ ވުޒާރާގެ އަންމު އިސްތިސްނާއީ ގޮތުގައި އެ މިނިސްޓްރީގެ އަންމާލާ ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓެވުން މިނިސްޓަރ އޮފް ސްޓޭޓް ފޯރ ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީ އަލްއުސްތާޛު މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު އަދުނާނާ ހަވާލުކޮށްދެއްވީއާ 13 ޑިސެންބަރު 2010 ގައި ހަވާލުކުރެއްވިއެވެ. އެ ޒިންމާ އެ މަނިކުފާނު 21 ޖޫން 2011 އާ ހަމައަށް އަދާކުރެއްވިއެވެ.

އަލްފާޟިލް ޠޮލްޙަތު އިބްރާހީމް ކަލޭފާނު :

މިނިސްޓަރ އޮފް ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީ: 21 ޖޫން 2011 އިން 7 ފެބްރުއަރީ 2012 އަށް

ކާނަލް (ރިޓަޔަރޑް) މުޙައްމަދު ނާޡިމް :

މިނިސްޓަރ އޮފް ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީ: 07 ފެބްރުއަރީ 2012 އިން 17 ނޮވެންބަރު 2013 އަށް އަދި

17 ނޮވެންބަރު 2013 އިން 20 ޖަނަވަރީ 2015 އަށް

މޭޖަރ ޖެނެރަލް (ރިޓަޔަރޑް) މޫސާ އަލީ ޖަލީލް (ނިޝާން) :

މިނިސްޓަރ އޮފް ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީ: 20 ޖަނަވަރީ 2015 އިން 13 އޮކްޓޫބަރު 2015 އަށް

އަލްފާޟިލް އާދަމް ޝަރީފް :

މިނިސްޓަރ އޮފް ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީ: 28 އޮކްޓޫބަރު 2015 އިން 17 ނޮވެމްބަރު 2018 އަށް

އަލްއުސްތާޛާ މާރިޔާ އަޙްމަދު ދީދީ :

މިނިސްޓަރ އޮފް ޑިފެންސް: 17 ނޮވެމްބަރު 2018 އިން 17 ނޮވެމްބަރު 2023 އަށް.

އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު ޣައްސާން މައުމޫން :

ދިފާއީ ވަޒީރު (މިނިސްޓަރ އޮފް ޑިފެންސް): 17 ނޮވެމްބަރު 2023 އިން ފެށިގެން.

ލިޔުނީ: ކޮމާންޑް ސާޖަންޓް މޭޖަރ އަބްދުﷲ ސަޢީދު

ތާރީޚު: 12 ނޮވެމްބަރު 2024